شناسنامه ماده:

	دوره	کد ماده	عنوان ماده	نوع ماده	واحد	نوع واحد	ساعات هفتگی
	کارشناسی ارشد پیوسته		نحو و صرف ۹	پایه	۲	نظری	۲

رشته	قرآت
روش تدریس	القایی- خودخوان-کتابخانه ای- کار در کلاس
تعریف ماده	این ماده به بررسی قواعد نحوی و صرفی بر اساس کتاب الفیه ابن مالک (نحو: از ابتدای باب إعراب الفعل تا انتهای باب الحکایة؛ و صرف: از ابتدای باب الإبدال تا الخاتمة) می پردازد و به منظور مسلط شدن طلاب بر قواعد نحوی و صرفی است تا طلاب بتوانند نصوص شرعی را دقیق تر فهم نمایند. لذا می بایست طلاب ابیات الفیه را حفظ نموده و بتوانند آن را شرح دهند.
اهداف ماده	۱. طلاب بتوانند قواعد نحوی و صرفی خوانده شده در الفیه را شرح داده، آن را بر نصوص تطبیق دهند و معانی درست نص را فهم نمایند. ۲. آشنایی با اختلافات مشهور در ابواب نحوی و صرفی و اثر اختلافات بر تغییر معانی.
دستاورد آموزشی	پس از تدریس این توانایی در طلاب ایجاد می شود: ۱. استفاده از قواعد عربی در درک صحیح از نصوص. ۲. حفظ ابیات الفیه و شرح آنها. ۳. فهم اختلافات مشهور در ابواب نحوی و صرفی و اثر آنها در تغییر معانی.

جدول ارزیابی و امتحانات:

ردیف	مورد	حداقل	حداکثر	توضیحات
۱	حفظ نحو	٪۱۸	٪۱۸	یک چهارم نمرات از صرف باشد.
۲	حفظ صرف	٪۷	٪۷	
۳	اعراب	٪۱۵	٪۳۰	
۴	شرح متن نحو	٪۱۰	٪۲۵	
۵	شرح متن صرف	٪٤	٪۲۰	
۶	نحو: تعریفات، تقسیمات، شروط	٪۵	٪۲۰	
۷	صرف: تعریفات، تقسیمات، شروط	٪۲	٪۱۵	

مراجع و مصادر:

۱- شرح ابن عقیل علی ألفیة ابن مالک: المؤلف: ابن عقیل، عبد الله بن عبد الرحمن العقیلی الهمدانی المصری (المتوفی: ۷٦۹هـ)، المحقق: محمد محیی الدین عبد الحمید، الناشر: دار التراث – القاهرة، دار مصر للطباعة، سعید جودة السحار وشرکاه.
۲- النحو الوافی: المؤلف: عباس حسن (المتوفی: ۱۳۹۸هـ)، الناشر: دار المعارف.
۳- توضیح النحو: المؤلف: عبدالعزیز محمد فاخر، الناشر: المکتبة الأزهریة للتراث.
٤- شرح الألفیة لابن مالک: المؤلف: الحسن بن قاسم المرادی، التحقیق: الدکتور فخرالدین قباوة، دار مکتبة المعارف للطباعة والنشر بیروت- لبنان، الطبعة الأولی: ۱٤۲۸هـ-۲۰۰۷م.
۵- معانی النحو: المؤلف: فاضل صالح السامرائی، الناشر: دار الفکر للطباعة والنشر والتوزیع – الأردن.

سرفصل های ماده:

جلسات هفتگی	موضوعات	مقرر تدریس
۱	چرا ابن مالک فعل را به صورت مطلق گفته است؟، عامل رفع فعل مضارع؟، عوامل نصب فعل مضارع؟	**إعراب الفعل:** **ارْفَعْ مُضَارِعاً إِذا يُجرَّدُ مِن نَاصِبٍ وَجَازِمٍ كتَسْعَدُ** **وبلن انصبه وكى كذا بأن لا بعد علمٍ والّتى من بعد ظنّ** **فانصب بها والرّفع صحّح واعتقد تخفيفها من أنّ فهو مطّرد** **وبعضهم أهمل أن حملاً على ما أختها حيث استحقّت عملا** شرح ابن عقیل: صص 341-343؛ نحو الوافی ج ۳ صص ۲۸۵-۲۶۱؛
۲	دلیل نحوی اهمال أن در برخی لغات؟، شروط ناصبه بودن إذن؟، شروط ناصبه بودن أن مضمره؟، محل شاهد در بیتِ « لأَسْتَسْهِلَنَّ الصَّعْبَ أَوْ أُدْرِكَ المُنَى فَمَا انْقَادَتِ الآمَالُ إِلاَّ لِصَابِرِ»؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**ونصبوا بإذن المستقبلا إن صدّرت والفعل بعد موصلا** **أو قبله اليمين وانصب وارفعا إذا إذن من بعد عطفٍ وقعا** **وبين لا ولام جرٍّ إلتزم إظهار أن ناصبةً وإن عُدِم** **لا فأن اعمل مظهراً أو مضمراً وبعد نفى كان حتماً أضمرا** **كذاك بعد أو إذا يصلح فى موضعها حتى أو والا أن خفى** شرح ابن عقیل: صص ۳۴۸-۳۴۳؛ نحو الوافی ج ۳ صص ۳۱۱-۲۸۹؛
۳	شروط ناصبه بودن أن مضمره؟، با چه شروطی واو معیت مثل فاء عمل می‌کند؟، شروط جزم بعد از نهی؟ اسم خالص به چه معناست؟، شاهد در آیه‌ی: «وَزُلْزِلُوا حَتَّى يَقُولَ الرَّسُولُ»؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**وبعد حتى هكذا إضمار أن حتم كجد حتى تُسَرّد ذا حزن** **وتلو حتّى حالاً أو مؤولاً به ارفعنّ وانصب المستقبلا** **وبعد فا جواب نفيٍ أو طلب محضين أن وسترها حتمّ نصب** **والواو كالفا إن تفدْ مفهوم مع كلا تكن جلداً وتظهر الجزع** **وبعد غير النفى جزماً اعتمد إن تسقط الفا والجزاء قد قُصِد** **وشرط جزمٍ بعد نهى أن تضع إن قبل لا دون تخالفٍ يقع** شرح ابن عقیل: صص ۳۵۷-۳۴۸؛ نحو الوافی ج ۳ صص ۳۷۳-۳۱۵؛
۴	دیگر مواضع نصب فعل؟، اعراب عبارتِ «حسبك الحديثُ فينامُ الناس»؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**والأمر إن كان بغير افعل فلا تنصب جوابه وجزمه اقبلا** **والفعل بعد الفاء فى الرّجا نُصِب كنصب ما الى التمنّى ينتسب** **وإن على اسمٍ خالصٍ فعل عُطِف تنصبه أن ثابتاً أو منحذف** **وشذّ حذف أن ونصب فى سوى ما مرّ فاقبل منه عدل روى** شرح ابن عقیل: صص ۳۶۳-۳۵۷؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۳۸۰-۳۷۳؛
۵	ادوات جزم چند نوع است؟، ادواتی که دو نوع فعل را طلب می‌کنند؟، اعراب آیه‌ی «أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الأَسْمَاءُ الْحُسْنَى»؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**عوامل الجزم:** **بلا ولامٍ طالباً ضع جزما فى الفعل هكذا بلم ولمّا** **واجزم بإن ومن وما ومهما أىٍّ متى أيّان أين إذ ما** **وحيثما أنّى وحرفٌ إذ ما كإن وباقى الأدوات أسما** **فعلين يقتضين شرط قدِّما يتلو الجزاء وجواباً وُسِما** **وماضيين أو مضارعين تلفيهما أو متخالفين** شرح ابن عقیل: صص 364-372؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۳۹۸-۳۸۱؛
۶	اگر فعل شرط ماضی باشد چه احکامی دارد؟، اگر جواب صلاحیت شرط واقع شدن نداشته باشد، چه احکامی دارد؟، اذای فجائیه چیست؟، یغفر در آیه‌ی: «وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ» سه اعراب می‌گیرد، هر کدام به چه اعتباری است؟	**وبعد ماضٍ رفعك الجزا حسن ورفعه بعد مضارعٍ وهن** **واقرن بفا حتماً جواباً لو جُعِل شرطاً لإن أو غيرها لم ينجعل** **وتخلف الفاء إذا المفاجأة كإن تجد إذا لنا مكافأة** **والفعل من بعد الجزا إن يقترن بالفا أو الواو بتثليثٍ قمِن** **وجزم او نصب لفعلٍ إثر فا أو واوٍ ان بالجملتين اكتُنِفا** شرح ابن عقیل: صص 373-379؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۴۴۴-۳۹۸ و ۴۵۸-۴۴۵؛

	تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	
۷	چه موقع جواب شرط حذف می‌شود؟، احکام اجتماع شرط و قسم؟، منظور از «ذو خبر» در بیت ابن مالک چیست؟، شرط و جواب شرط برای إن در انتهای بیتِ: «قَالَتْ بَنَاتُ الْعَمِّ يَا سَلْمَى وَإِنْ كَانَ فَقِيراً مُعْدِماً قَالَتْ وإِنْ» چیست؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**والشرط يُغنى عن جوابٍ قد عُلِم والعكس قد يأتى إن المعنى فُهِم** **واحذف لدى اجتماع شرطٍ وقسم جواب ما أخّرت فهو ملتزم** **وإن توالیا وقبل ذو خبر فالشّرط رجّح مطلقاً بلا حذر** **وربّما رُجِّح بعد قسم شرط بلا ذى خبرٍ مقدّم** شرح ابن عقیل: صص ۳۸۴-۳۷۹؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۴۴۴-۳۹۸ و ۴۵۸-۴۴۵؛
۸	انواع استعمال لو؟، لو شرطیه؟، حکم فعل مضارعی که بعد از لو شرطیه می‌آید؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**فصل لو:** **لو حرف شرطٍ فى مضىٍّ ويقلّ إيلاؤه مستقبلاً لكن قبِل** **وهى فى الاختصاص بالفعل كإن لكنّ لو أنّ بها قد تقترن** **وإن مضارع تلاها صُرِفا الى المضىِّ نحو لو يفى كفى** شرح ابن عقیل: صص ۳۸۹-۳۸۵؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۴۶۹-۴۵۹؛
۹	معنای أمّا؟، احکام تالی تالی أمّا؟، انواع استعمال لولا و لوما؟، ادات تحضیض؟، در آیه‌ی: «وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ» لولا از کدام نوع است؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**أمّا ولولا ولوما:** **أمّا كمهما يك من شىءٍ وفا لتلو تلوها وجوباً ألفا** **وحذف ذى الفا قلَّ فى نثرٍ إذا لم يك قول معها قد نُبِذا** **لولا ولوما يلزمان الابتدا إذا امتناعاً بوجودٍ عقدا** **وبهما التحضيض مز وهلا ألاّ ألا وأولينها الفعلا** **وقد يليها اسم بفعلٍ مُضمَرٍ علّق أو بظاهرٍ مؤخّر** شرح ابن عقیل: صص ۳۹۷-۳۹۰؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۴۸۱-۴۷۰؛
۱۰	زید منطلق: أخبر عن زید بالاسم الموصول؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**الإخبار بالذى والألف واللام:** **ما قيل أخبر عنه بالذى خبر عن الذى مبتدأ قبل استقر** **وما سواهما فوسّطه صله عائدها خلف معطى التكملة** **نحو الذى ضربته زيد فذا ضربت زيداً كان فادر المأخذا** **وباللذين واللذين والتى أخبر مراعياً وفاق المثبت** **قبول تأخيرٍ وتعريفٍ لما أخبر عنه هاهنا قد حتما** **كذا الغِنى عنه بأجنبىٍّ أو بمُضمَرٍ شرط فراع ما رعوا** **وأخبروا هنا بأل عن بعض ما يكون فيه الفعل قد تقدّما** **إن صحّ صوغ صلةٍ منه لأل كصوغ واقٍ من وقى الله البطل** **وإن يكن ما رفعت صلة أل نمير غيرها أبين وانفصل** شرح ابن عقیل: صص ۴۰۴-۳۹۸
۱۱	احکام اعداد سه و ده و مابین آن‌ها؟، احکام تمییز اعداد سه و ده و مابین آن‌ها؟، تمییز عدد مرکب؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**العدد:** **ثلاثةً بالتاء قل للعشره فى عدِّ ما احادُهُ مذكّره** **فى الضِّدِّ جرِّد والمميز اجرر جمعاً بلفظ قلةٍ فى الأكثر** **ومائةٍ والألف للفرد أضِف ومائة بالجمع نزراً قد رُدف** **وأحد ذكر وصلنه بعشر مركّباً قاصِد معدودٍ ذكر** **وقل لدى التأنيث إحدى عشره والشين فيها عن تميمٍ كسره** **ومع غير أحدٍ وإحدى ما معهما فعلت فافعل قصداً** **ولثلاثةٍ وتسعةٍ وما بينهما إن رُكِّبا ما قدّما** شرح ابن عقیل: صص ۴۰۹-۴۰۵؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۴۹۵-۴۸۲؛
۱۲	تمییز عدد مفرد و معطوف آن؟، اضافه عدد مرکب؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**وأول عشرة اثنتى وعشرا إثنى إذا أثنى تشا أو ذكرا** **واليا لغير الرّفع وارفع بالألف والفتح فى جزأى سواهما ألف** **وميّز العشرين للتسعينا بواحدٍ كأربعين حينا** **وميّزوا مركّباً بمثل ما مُيِّز عشرون فسوّينهما** **وإن أضيف عدد مركّب يبق البنا وعجز قد يُعرَبُ**

		شرح ابن عقیل: صص ۴۱۲-۴۰۹؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۵۱۴-۵۰۰؛
۱۳	احکام و معنای اشتقاق عدد بر وزن فاعل؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**وصغ من اثنین فما فوق إلی عشرةٍ کفاعلٍ من فعلا** **واختمه فی التأنیث بالتا ومتی ذکّرت فاذکر فاعلاً بغیر تا** **وإن تُرِد بعض الذی منه بُنِی تضف إلیه مثل بعضٍ بیّن** **وإن ترد جعل الأقل مثل ما فوق فحکم جاعل له احکما** **وإن أردت مثل ثانی اثنین مرکّباً فجئ بترکیبین** **أو فاعلاً بحالتیه أضف الی مرکّبٍ بما تنوی یفی** **وشاع الاستعنا بحادی عشرا ونحوه وقبل عشرین اذکرا** **وبابه الفاعل من لفظ العدد بحالتیه قبل واوٍ یُعتمد** شرح ابن عقیل: صص ۴۱۹-۴۱۳؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۵۲۳-۵۱۵؛
۱۴	کم استفهامیه؟، کم خبریه؟، اعراب کامل آیه-ی: «وَکَأَیِّنْ مِنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ یَرْزُقُهَا وَإِیَّاکُمْ»؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	کم وکأیِّن وکذا: **میِّز فی الاستفهام کم بمثل ما میِّزت عشرین ککم شخصا سما** **وأجز أن تجرّه من مضمرا إن ولیت کم حرف جرٍّ مظهرا** **واستعملنها مخبراً کعشره أو مائةٍ ککم رجالٍ أو مره** **ککم کأیِّن وکذا وینتصب تمییز ذین أو به صل من تصب** شرح ابن عقیل: صص ۴۲۲-۴۲۰؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۵۴۱-۵۲۸؛
۱۵	تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**الحکایة:** **احک بأیٍّ ما لمنکورٍ سئل عنه بها فی الوقف أو حین تصل** **ووقفاً احکِ ما لمنکورٍ بمن والنّون حرّک مطلقاً وأشبعن** **وقل منان ومنین بعد لی إلفان بابنین وسکِّن تعدِل** **وقل لمن قال أتت بنت منه والنّونُ قبل تا المثنّی مسکنه** **والفتح نزر وصل التا والألف بمن بإثر ذا بنسوةٍ کل** **وقل منون ومنین مُسکناً إن قیل جا قومٌ لقومٍ فطنا** **وإن تصل فلفظ من لا یختلف ونادر منون فی نظمٍ عُرف** **وَالْعَلَمَ احْکِیَنَّهُ مِنْ بَعْدِ مَنْ إِنْ عَرِیَتْ مِنْ عَاطِفٍ بِهَا اقْتَرَنْ** شرح ابن عقیل: صص ۴۲۸-۴۲۳؛
۱۶	معرفی حروف ابدال؟، مواضعی که واو و یاء ابدال می‌شوند؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**الإبدال:** **أَحْرُفُ الإِبْدَالِ هَدَأْتُ مُوْطِیَا فَأَبْدِلِ الْهَمْزَةَ مِنْ وَاوٍ وَیَا** **آخِراً اثْرَ أَلِفٍ زِیدَ وَفِی فَاعِلٍ مَا أُعِلَّ عَیْناً ذَا اقْتُفِی** **والمدُّ زیدَ ثالثاً فی الواحد همزاً یُری فی مثل کالقلائد** **کذاك ثانی لیّنین اکتنفا مدَّ مفاعل کجمعٍ نیّفا** **وافتح ورُدَّ الهمز یا فیما أعِلّ لاماً وفی هراوةٍ جُعِل** **واواً وهمزاً أوّل الواوین رُدَّ فی بدء غیر شبه ووُقِیَ الأشدُّ** شرح ابن عقیل: صص ۵۵۲-۵۴۸؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۷۰۳-۶۹۵؛
۱۷	مواضعی که الف به یاء بدل می‌شود؟، در چه مواضعی الف و واو به یاء بدل می‌شود؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**ومدّاً ابدِل ثانیَ الهمزین من کلمةٍ ان یسکُنْ کآثر وائتمن** **إن یُفتح اثر ضمٍّ او فتحٍ قُلِب واواً وياء إثر کسرٍ ینقلب** **ذو الکسر مطلقا کذا وما یُضمُّ واواً أصر ما لم یکن لفظاً أتمُّ** **فذاك یاءً مُطلقاً جا وأؤمُّ ونحوهُ وجهین فی ثانیه أم** **ویاءً اقلب ألِفاً کسراً تلا أو یاءَ تصغیرٍ بواوٍ ذا افعلا** **فی آخرٍ أو قبل تا التأنیث أو زیادتی فعلانَ ذا أیضاً رأوا** **فی مصدر المعتلِّ عیناً والفعل منهُ صحیح غالباً نحوُ الحِوَل** شرح ابن عقیل: صص ۵۵۸-۵۵۳؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۷۳۹-۷۰۲؛
۱۸	چه موقع یاء به واو قلب می‌شود؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**وجمعُ ذی عینٍ أعِلَّ أو سکن فاحکم بذا الإعلال فیه حیث عنّ** **وصحِّحوا فعلةً وفی فِعَل وجهان والإعلالُ أولی کالخِیَل** **والواو لاماً بعد فتحٍ یا انقلب لمعطیان یرضیان ووَجَب** **إبدالُ واوٍ بعد ضمٍّ من ألِف ویا کموقنٍ بذا لها اعترُف** **ویُکسرُ المضمومُ فی جمعٍ کما یُقالُ هیمٍ عند جمع أهیما** **وواواً اثرَ الضّمِّ رُدَّ الیا متَی ألفی لام فعلٍ او من قبل تا** **کتاء بانٍ من رمی کمقدره کذا إذا کسَبُعان صیِّرَه**

		وإن تكن عيناً لِفعلَى وصفاً فذاك بالوجهين عنهم يُلفى شرح ابن عقیل: صص ۵۶۳-۵۵۸؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۷۳۹-۷۰۲؛
۱۹	چه موقع واو و یاء به الف قلب می‌شود؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**فصل:** **من لام فعَلى اسماً أتى الواو بدل ياءٍ كتقوى غالباً جا ذا البدل** **بالعكس جاء لام فُعلى وصفاً وكونُ قصوى نادراً لا يخفى** **فصل:** **إن يَسْكن السابق من واوٍ ويا واتصلا ومن عروضٍ عزيا** **فياءَ الواو اقلِبن مُدغما وشذَّ مُعطى غير ما قد رُسما** **من واوٍ أو ياءٍ بتحريك أصِل ألِفاً أبدِل بعد فتحٍ مُتّصل** **إن حُرِّك التالي وإن سُكِّنَ كفّ إعلال غير اللام وهى لا يُكفّ** **إعلالها بساكنٍ غير ألِف أو ياء التشديدُ فيها قد ألِف** **وصحّ عينُ فعَلٍ وفعِلا ذا أفعَل كأغيَدٍ وأحولا** شرح ابن عقیل: صص ۵۶۸-۵۶۴؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۷۳۹-۷۰۲؛
۲۰	په موقع نون به میم قلب می‌شود؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**وإن يِنْ تفاعل من افتعل والعينُ واوٌ سَلِمَت ولم تُعلّ** **وإن لحرفين ذا الإعلالُ استُحِق صُحِّحَ أوّل وعكس قد يحِق** **وعينُ ما اخرهُ قد زيدَ ما يخصُّ الاسمَ واجبٌ أن يسلما** **وقبل يا اقلب ميماً النونَ إذا كان مسكّناً كمن بتّ انبذا** شرح ابن عقیل: صص ۵۷۱-۵۶۸؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۷۳۹-۷۰۲؛
۲۱	احکام اعلال به نقل چیست؟، تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**فصل:** **لساكنٍ صحَّ انقل التحريك من ذى لينٍ آتٍ عين فعل كابِن** **ما لم يكن فعلَ تعجُّبٍ ولا كابْيَضَّ أو أَهوى بلامٍ عُلِّلا** **ومثلُ فعلٍ فى ذا الاعلال اسمُ ضاهى مضارعاً وفيه وسمُ** **ومِفعَل صحِّح كالمفعال وألِف الإفعال واستفعال** **أزل لذا الإعلال والتا الزم عِوَض وحذفها بالنّقل رُبَّما عرَض** شرح ابن عقیل: صص ۵۷۴-۵۷۱؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۷۳۹-۷۰۲؛
۲۲	اسم مفعول از معتل العین چگونه ساخته می‌شود؟، اسم مفعول از معتل اللام چگونه ساخته می‌شود؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**وما لإفعالٍ من الحذف ومن نقلٍ فمفعول به أيضا قمَن** **نحوُ مبيعٍ ومصونٍ وندر تصحيح ذى الواو وفى ذى اليا اشتهر** **وصحِّح المفعول من نحو عدا وأعلل ان لم تتحرَّ الأجودا** **كذاك ذا وجهين جا الفعُولُ مِن ذى الواو لام جمعٍ او فردٍ يعنّ** **وشاع نحوُ نيَّمٍ فى نُوِّم ونحو نُيِّامٍ شذوذهُ نُمى** شرح ابن عقیل: صص ۵۷۹-۵۷۵؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۷۳۹-۷۰۲؛
۲۳	احکام ابدال حرف لین به تاء؟، ابدال تاء به طاء؟ حذف واو از مثال واوی چگونه است؟، تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**فصل:** **ذو اللين فاتا فى افتعالٍ أبدلا** **... وشذّ فى ذى الهمز نحو ائتكلا** **طاتا افتعالٍ رُدَّ إثرَ مُطبق** **... فى ادَّانَ وازدد واذَّكِر دالاً بقى** **فصل:** **فا أمرٍ او مضارعٍ من كوعَد احذِف وفى كعدةٍ ذاك اطَّرد** **وحذفُ همز أفعَلَ استمرَّ فى مضارعٍ وبنيتىْ مُتَّصف** **ظِلت وظَلت فى ظَلِلتُ استعمِلا وقِرنَ فى اقررنَ وقَرنَ نُقِلا** شرح ابن عقیل: صص ۵۸۵-۵۸۰؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۷۳۹-۷۰۲؛
۲۴	تعریف ادغام؟، مواضع جایزی ادغام و فک؟، مواضع وجوبی فک؟ تمرینِ اعراب همراه با اعراب ابیات ألفیة	**الإدغام:** **أول مِثلينِ مُحركَين فى كِلمَةٍ ادغِم لا كمِثل صُففِ** **وذُلُلٍ وكِلَلٍ ولَبَبَ ولا كَجُسَّسٍ ولا كاخصص ابى** **ولا كَهيلٍ وشذَّ فى ألل ونحوهِ فكّ بنقلٍ فَقبِل** **وحيى افكك وادّغم دون حذر كذاك نحوُ تتجلى واستتر** **وما بتاءين ابتُدِى قد يُقتصر فيه على تا كبَيَّن العِبَر** **وفكَّ حيثُ مُدغمٌ فيه سَكن لكونه بمُضمَر الرّفع اقترن** **نحوُ حللت ما حللته وفى جزمٍ وشبه الجزم تخيير قفى**

		وفكَّ أفعَل فی التعجُّب التزم والتزم الإدغامُ أيضاً فی هلُم الخاتمه: وَمَا بِجَمْعِهِ عُنِيْتُ قَدْ كَمَلْ نَظْمَاً عَلَى جُلِّ الْمُهِمَّاتِ اشْتَمَلْ أَحْصَى مِنَ الْكَافِيَةِ الْخُلاَصَهْ كَمَا اقْتَضَى غنَىً بِلاَ خَصَاصَهْ فأحمد الله مصلياً على محمَّدٍ خير نبيٍّ أُرسلا وآله الغرَّ الكرام البررة وصحبه المنتخبين الخيرة شرح ابن عقيل: صص ۵۹۲-۵۸۶؛ نحو الوافی ج ۴ صص ۷۳۹-۷۰۲؛